

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2017

Regulácia finančného sektora zažíva boom. Potvrdzujú sa obavy liberálnych ekonómov?

Obsah

Úvod	3
Socializmus 2.0	3
Nevyhnutné zásahy?	4
Keď sa štát vypne	6
Podojit' a zregulovať	7
Ako klient dopláca na ochranu	9
Záver	11
Použitá literatúra	13

Úvod

Pred parlamentnými voľbami v roku 2010 cielil na istý typ voličov agitačný spot „Chcete sa zbaviť detí? Voľte Fica“ s odporúčaním nevoliť ľavicové a populistické strany. Klipu, ktorý sa inšpiroval českou kampaňou „Přemluv bábu“, prepožičala aj herečka Zuzana Fialová. Motiváciou bola osobná občianska iniciatíva zapojených hercov (Kern, 2010). O sedem rokov neskôr už Fialová na Facebooku chválila protekcionistické – ľavicové opatrenie v zákone o úveroch. Takzvané Beblavého percento. Tvrdí, že vďaka nemu „povydierala“ svoju banku a znížila si úrok bez prestupu a pokuty.

Zdanlivo bežný príbeh veľmi dobre vystihuje špecifiká regulácie v slovenskom prostredí. V prvom rade jasne ukazuje, ako sa u časti populácie stalo pravicové nazeranie iba pózou, ktorej sa radi vzdáme v snahe nadradiť svoje práva právam iných bez ohľadu na spravodlivosť. Zákonom stanovené jedno percento totiž umožňuje klientom prestať platiť za vopred objednané služby a núti banky do straty z refinančného rizika. Banky pri podpise zmluvy klientom ponúkli „poistenie“ nemennosti splátky počas fixácie úrokovej sadzby, samé si na medzibankovom trhu požičali v rámci strednodobých kontraktov. Ak však klient odchádza z dôvodu aktuálneho zlacnených peňazí na trhu, banka už drahšie zdroje bez straty neumiestni. Tieto náklady jej mal kompenzovať zmluvne dohodnutý poplatok, ktorý však parlament v priebehu hry oklieštil a v mnohých prípadoch nezodpovedá reálnym nákladom.

O úrokových sadzbách sa pritom dalo s bankou vyjednávať aj bez takzvaného Beblavého percenta. Odchod bez pokuty bol možný po uplynutí fixácie úrokovej sadzby a so sankciou kedykoľvek. Samotný regulačný zásah je navyše z kategórie gold platingu – európska smernica totiž hovorila iba o tom, že banka si môže účtovať maximálne oprávnené náklady, žiadne číslo však neuvádzala. Kuriózne je, že o zmene sa banky dozvedeli až v okamihu, keď sa poslanecký návrh schvaľoval v parlamente a prakticky nedostali možnosť vyjadriť sa k nemu. Podobné regulácie v kombinácii s ďalšími faktormi, ako si ukážeme, môžu viesť k obmedzeniu úverovania a konsolidácii trhu. Prístup k bankovým službám a napokon celý trh sa tak vďaka podobným prospotrebitel'ským opatreniam nakoniec obmedzia.

Socializmus 2.0

V čase finalizovania tejto eseje si Slovensko pripomína 28 rokov od pádu totalitného režimu a postupnej transformácie z centrálne riadeného hospodárstva na trhovú ekonomiku. Vstupom

Slovenska do Európskej únie tento proces sústavne pokračuje, pričom čoraz silnejšiu pozíciu a hlas má práve Brusel.

Takýto vývoj si slovenskí ekonómovia uvedomovali už prvé roky po zmene. Napríklad Komínková (1993, s. 14) upozornila, že všetky subjekty nadnárodnej regulácie potrebovali vytvoriť medzinárodne transparentné liberalizované trhové prostredie vo svojich záujmových sférach. „Z tohto hľadiska deregulácia národných ekonomík bola fakticky mechanizovou podmienkou rozvinutia nadnárodných regulačných systémov.“

Z Bruselu však postupne prichádzajú protichodné opatrenia. Bez tlaku na unbundling – teda oddelenia prevádzkovateľov infraštruktúry od poskytovateľov služieb, by nikdy nedošlo k liberalizácii v typických štátnych monopoloch ako boli doprava či energetika. Predovšetkým v oblasti finančného sektora však cítiť, že autori nariadení a smerníc, ale ani národné parlamenty neveria v slobodný trh. Príkladov si postupne vymenujeme viacero.

S istou dávkou nadľahčenie tak platí, že kým studenú vojnu Sovietsky zväz prehral, o socializme sa to s takou istotou povedať nedá. Odmyslime si tentoraz debatu o politike takzvaných „Fiat Money“ a o frakčnom bankovníctve, ktoré sú nepochybne veľmi zaujímavé samostatné témy. No v našom prípade ich berme ako nemenné veličiny. Hľadáme radšej odpoveď na otázku, či je nevyhnutné, aby súčasný finančný systém musel mať diktované dokonca zloženie bankového účtu a jeho cenu, ako sa to stalo pri základnom bankovom účte – ten bol súčasťou sociálneho balíčka Roberta Fica pred ostatnými parlamentnými voľbami.

Nevyhnutné zásahy?

Politici naľavo od stredu sa snažia každú reguláciu obhajovať potrebou suplovať nedokonalosti trhu. V skutočnosti to však môže byť naopak. „Ak sa na veľkú recesiu nahliada v zmysle klasickej rakúskej teórie hospodárskeho cyklu, nemôže byť táto vnímaná ako zlyhanie trhu, ale skôr ako následok chýb v politikách.“ (Artimová, 2015. s. 65). Ako rovnaká autorka ďalej rozvíja, každá politika, ktorej výsledkom sú „falošné“ ceny (umelo lacné hypotéky z dôvodu umelo nízkej úrokovej miery), spôsobuje, že podnikatelia a spotrebiteľia urobia nevyhnutne chyby pri rozhodovaní (tamtiež, s. 26).

Rozmeňme si to teraz na drobné. Liekom na veľkú hospodársku depresiu v USA bol „New Deal“ prezidentského kandidáta Franklina Delano Roosevelta. Súčasťou plánu sa stal aj národný program bývania vrátane agentúr Fannie Mae a Freddie, ktoré mali vďaka

sekuritizácii zabezpečiť dostatok zdrojov na hypotéky pre všetkých Američanov. Tí sa pre vlastné domy vďačne rozhodli, no bez domýšľania dôsledkov. To vyústilo pred desiatimi rokmi do veľkej americkej hypotekárnej krízy a jej dopady cítime a vidíme aj v Európe doteraz. A tiež počujeme v podobe hučania nepretržite zapnutých tlačiarňí zo strany centrálnych bankárov.

Podporné opatrenia vlády zo začiatku minulého storočia sa stali časovanou bombou, ktorá vybuchla po takmer siedmych dekádach. To však neznamená, že predstavitelia Rakúskej ekonomickej školy sa automaticky a preventívne vyhýbajú akýmkoľvek zásahom. Za vojny sa z nás všetkých musia do istej miery stať totalitári, uvádza výnimku aj Friedrich August von Hayek (2002, s. 128). Ako ďalej spresňuje: „väčšina vojnových opatrení znamená centrálné plánovanie, ale tie sú iba dočasné“ (tamtiež, s. 127). Podľa neho je v Amerike mnoho ľudí, ktorí s plánovaním nesúhlasia, a nemyslia si pritom, že by nemala byť vôbec žiadna vláda. (tamtiež, s. 119).

K názoru, že regulácia má mať svoje významné limity sa pridáva aj niekdajší šéf amerického FEDu Alan Greenspan, podľa ktorého zákony môžu v najlepšom prípade predpisovať iba malý zlomok každodenných aktivít na trhu. „Ako bankový regulátor pôsobiaci viac než osemnásť rokov som musel, že vládna regulácia nemôže nahradiť individuálnu poctivosť. V skutočnosti akákoľvek forma vládnej záruky úveru znižuje potrebu finančných partnerov získať dobrú povest' čestným konaním.“ (Greenspan, 2007 s. 271). Ako ďalej rozvíja práve na príklade Veľkej depresie, poistenie vkladov je na jednej strane pozitívom. „Ale existencia vládnej finančnej bezpečnostnej siete podporuje 'morálny hazard', čo je termín používaný v poisťovacom podnikaní k vysvetleniu, prečo zákazníci podnikajú akcie, ku ktorým by sa len tak nerozhodli, keby neboli poistení proti negatívnym dôsledkom svojho správania sa“ (tamtiež, s. 390). Povedané inak, všetci sme odvážnejší na pláži, keď je nablízku plavčík.

Počas svojej kariéry sa dopracoval k trom pravidlám: Regulácie prijaté za nejakej krízy musia byť následne vyladené. Tiež si myslí, že niekedy je lepšie mať viac regulátorov než jediného. Osamotený regulátor totiž získava averziu k riziku, na druhej strane, viacero regulátorov na seba navzájom dáva pozor. Do tretice regulácie prežívajú dobu svojej použiteľnosti a mali by byť periodicky obnovované (tamtiež).

Aj slovenský ekonóm Ľudovít Ódor v sérii svojich odľahčených komentárov (2009, s. 25) pripúšťa, že teoreticky je opodstatnená reakcia zo strany štátu. Ako upozorňuje, v praxi to

však dost' často funguje tak, že „nápravné opatrenia štátu sú ešte škodlivejšie ako zlyhania trhu. Navyše štátni úradníci vidia zlyhania trhu aj tam, kde nie sú. Darmo, ak máš v ruke kladivo, všetko vyzerá ako klinec. Najmä ak v druhej ruke držíš kosák.“

Ked' sa štát vypne

Kým doteraz sme hovorili o situáciách, kde sa štát nedá úplne vypnúť, v iných situáciách je podľa Hayeka (2002, s. 131) zbytočný. Činnosť vlády rozdeľuje na legitímnu nelegitímnu. „Pokiaľ vláda plánuje v prospech voľnej súťaže alebo vstupuje do hry vo veciach, ktoré konkurencia sama nemôže v žiadnom prípade zvládnuť, potom je všetko v poriadku, ale domnievam sa, že všetky ostatné formy vládnej činnosti sú vysoko nebezpečné.“

V knihe Cesta do otroctva Hayek varuje pred totalitnými režimami. Smerovanie k socializmu bolo podľa neho hlavnou príčinou toho, že sa stále väčšie právomoci nad všetkými druhmi činností dostávali do rúk vlády. (tamtiež, s. 125).

Pri otázke, či sú národy, ktoré nie sú pripravené na kapitalizmus, de Soto (Nídr, 2008) argumentuje, že keby Peruánci a ostatné Latinoameričania nepreferovali kapitalizmus, tak prečo by emigrovali do USA a do ďalších krajín, kde kapitalizmus dlhodobo funguje. „Kto uteká, tak do krajín s trhovou ekonomikou. Nepočul som o emigrantov, ktorí by mierili do Severnej Kórey alebo do Zimbabwe. Pozrite, sa napríklad na Kubáncov, ako sa na Floride úspešne na kapitalizmus etablovali.“. Podľa neho v Európe kapitalizmus evidentne nefungoval správne, keď ho vo väčšine krajín porazil fašizmus alebo komunizmus.

S tým, ako nastaviť fungujúci kapitalizmus sa Slovensko vyrovnávalo po roku 1989. Takmer dve dekády po zrušení vedúcej úlohy strany však štát stále riadil najdôležitejšie banky v krajine.

Podľa ministerky financií v prvej vláde Mikuláša Dzuringu Brigity Schmögnerovej (2016, s. 477) mali na prelome tisícročia najväčšie štátne banky Slovenská sporiteľňa a VÚB spolu so súkromnou Investičnou a rozvojovou bankou spolu klasifikované – teda problémové úvery spolu za 100 miliárd vtedajších korún. „Príčiny treba hľadať nepochybne v akcelerácii privatizačného procesu formou priamych predajov počas tretej Mečiarovej vlády a tlaku vlády, aby tieto finančné inštitúcie s podielom štátu poskytovali privatizačné, respektíve postprivatizačné úvery podľa pokynov 'zhora' i bez dostatočného posúdenia návratnosti úverov.“ (tamtiež)

Tu je dôležité zdôrazniť práve tlak na netrhomé poskytovanie úverov. Ukážkovejší príklad neschopnosti štátu riadiť finančný sektor snád' ani netreba hľadať. Aby sme si ukázali, aké veľké problémy vznikli, klasikované úvery vo výške 100 miliárd boli len o málo viac ako HDP Slovenska za rok 1999. Podľa Štatistického úradu to bolo 933 miliárd korún.

Dzurindova vláda tak bola nútená sektor oddziť a privatizovať. Schmögnerová (tamtiež, s. 472) dodáva, že pozitívne dopady privatizácie sme pocítili, keď sa v Európe prejavili dopady americkej hypotekárnej krízy v roku 2007. „Kým skoro všetky 'staré' EÚ museli bankový sektor sanovať a niektoré sanácie bánk neprimerane zadlžila a bola kľúčovým faktorom dlhovej krízy eurozóny, rozpočet SR nemusel na záchranu bánk v rokoch krízy vydať ani jedno euro.“

Podojit' a zregulovať

Domáci bankový sektor je stabilný stále. No ako upozorňuje NBS (2017, s. 5), zisk klesá a to do významnej miery zásahmi štátu. „Napriek dynamickému nárastu aktív v bankovom sektore, ziskovosť tohto segmentu meraná pomerom zisku k vlastným zdrojom poklesla už druhý polrok po sebe.“ Regulátor tiež dodáva, že pretrvávajúcim faktorom, ktorý negatívne ovplyvňuje ziskovosť sektora, je aj vplyv niektorých legislatívnych úprav týkajúcich sa cenotvorby finančných produktov, ako aj výšky odvodov a príspevkov. „Priame náklady na odvody a príspevky bankového sektora predstavovali približne pätinu zisku pred zdanením (po odpočítaní mimoriadnych vplyvov), v skupine menej významných bánk je tento podiel ešte výrazne vyšší (tamtiež, s. 17).“

Celkovo môžeme v prípade bankového sektora hovoriť o viacerých významných regulačných vplyvoch:

- odvody: bankový odvod, príspevok do Fondu na ochranu vkladov.
- kapitálové vankúše: napríklad vankúš pre zachovanie kapitálu, proticyklický vankúš, O-IIs pre významné banky.
- zásah do cenotvorby: maximálny poplatok za predčasné splatenie spotrebných úverov a hypoték, štátom určená cena základných bankových produktov s pevným rozsahom služieb, pre sociálne najslabších musia byť zadarmo.

- obmedzené možnosti úverovania: menej hypoték s hodnotou úveru k založenej nehnuteľnosti - LTV nad 90 a 80 percent, ale aj prísnejšie posudzovanie schopnosti dlžníka splácať.
- zavádzanie ďalších pravidiel: smernica o ochrane osobných údajov (GDPR), minimálna veľkosť písme v spotrebiteľských zmluvách, smernica o sprostredkovaní investičných služieb (MiFID), nové pravidlá sprostredkovania poistenia (IDD) otvorenie bankových systémov tretím stranám (PSD2).

V prostredí nízkych úrokových sadzieb banky nedokážu plnohodnotne nahradiť výpadok z úrokových výnosov. Na Slovensku je situácia komplikovanejšia, keďže výnosy z poplatkov a provízií majú na celkových tržbách menší podiel ako v zahraničí. Naše banky sú tak na súčasnú situáciu citlivejšie.

Na otázku ako sa biznisovo vysporiadať s novou situáciou mal európsky regulátor odporučiť zamerať sa na expanziu na nové trhy v nových krajinách, krížový predaj, trading a vyššie poplatky (žiaden oficiálny zdroj takéto odporúčania nepotvrdil). V prípade Slovenska sú odporúčania len ťažko uchopiteľné. Domáce banky sú z veľkej časti dcérami zahraničných skupín a ďalšia expanzia tak neprichádza do úvahy, naopak, slovenské dcéry boli ešte donedávna „zlatými vajcami“ pre zahraničných akcionárov Tradingu sa venujú materské subjekty, navyše nerozvinutý domáci kapitálový trh nedáva priestor rozvíjať túto aktivitu u nás. Krížový predaj je jedinou schodnou cestou, na sprostredkovanie poisteniek či podielových fondov však nevyhnutne netreba drahú bankovú licenciu. Posledné odporúčanie – zvyšovanie poplatkov naráža na politický odpor.

Najmä u nás platí, že banky sú dlhodobo vd'ačným cieľom politikov. Stačí zopakovať úrokové limity pri úveroch či vládne účty za maximálne tri eurá. Ale najmä povinnosť bánk akceptovať predčasné splatenie hypoték za menej ako reálne náklady. A to má len málo spoločného s obozretným podnikaním, ktoré od nich vyžadujeme. Banky sú dnes doslova zatlačené do kúta. Na jednej strane majú triezvo, teda nie príliš lacno a rozhodne nie každému, požičiavať. A zo zisku majú tvoriť čoraz väčšie kapitálové vankúše – to chcú v záujme ich bezpečnosti regulátori. Na druhej strane by podľa politikov nemali priveľmi zarábať na ľuďoch, ale zároveň by mali úvermi podporovať ekonomiku. Priestor pre zisk sa znižuje a na slovenskom trhu to znamená nevyhnutnú konsolidáciu – odchod hráčov, ktorí nedokážu zarobiť. (Kačalka, 2016).

Takéto uvažovanie považuje za realistickú úvahu aj odchádzajúca zástupkyňa generálneho riaditeľa VÚB a bývalá viceguvernérka NBS Elena Kohútiková. Bankový sektor podľa nej 'zlízal' všetky dosahy krízy. „V banke okrem lokálnych regulácií momentálne prebiehajú štyri obrovské projekty implementujúce európske regulácie. Do compliance projektov investujeme veľké množstvo peňazí a zdrojov. A ešte je tu aj ochrana spotrebiteľa. Vidieť, že mnohé banky už majú vysokú ziskovosť za sebou.“ Otázkou podľa nej je, ako sa majitelia bánk do budúcnosti rozhodnú. Či sa rozhodnú predávať dcéry, alebo kúpia niekoho iného. „Máme vysoké náklady pri obmedzených úrokových sadzbách, je tu povinnosť plnenia kapitálových podmienok, ktoré sa postupne zvyšujú. Počas troch – štyroch rokov sa vykryštalizuje, ako sa dokáže sektor s touto situáciou vyrovnat“ (Kačalka 2017b).

Ako klient dopláca na ochranu

Regulácia sa pritom neprejaví automaticky pozitívne na ochrane klienta a jeho peňazí. Skôr naopak. Ak ostaneme pri hypotékach, tým, že banky nemôžu od klienta žiadať reálne náklady za predčasné splatenie pred zmenou úrokovej sadzby, banky majú tendenciu ponúkať kratšie fixácie. V záujme vlastnej ochrany. Dlhšie viazanosti ich totiž stavajú do horšej pozície. Ak by sa cena peňazí v čase zvýšila, klient má poistenú relatívne nízku splátku, no ak by úroky naopak ešte klesli, klient bez primeranej sankcie odíde a banke ostane problém umiestniť na trhu drahšie peniaze. V prostredí súčasných nízkych úrokových sadzieb je pritom v záujme klienta využiť čo najdlhšie viazanosti, aby sa poistili pre prípad zdražovania peňazí a nárastu splátky. Banky však napríklad 10 ročné fixácie ponúkajú z vyššie uvedených dôvodov len minimálne.

Nájďme aj iné príklady. Keď vypukla hospodárska kríza, dostali Dôchodkové správcovské spoločnosti - DSS povinnosť dorovnávať straty v II. pilieri zo svojho. Poslanecký návrh znížil 60-mesačné porovnávacie obdobie na šesť mesiacov, čo je v investičnom svete smiešne krátky čas. DSS preto zatiahli brzdu a v čase poklesov trhov vypredávali rizikovejšie aktíva, často za najnižšie ceny. Keby ich podržali, mohol byť majetok sporiteľov o niečo vyšší. Obrovské škody na výške budúcich dôchodkov spôsobilo aj povinné naháňanie sporiteľov do garantovaných fondov. Väčšina mladých ľudí, často z nevedomosti alebo pohodlnosti, sa k ziskovejším nástrojom nevrátila a doplatili na to. Len za jediný rok by sporiteľ s priemernou mzdou získal na zhodnotení o tisíc eur viac, keby prestúpil z dlhopisového fondu do indexového. (Kačalka, 2015).

V tomto roku sa zasa v nútenej správe ocitla košická poisťovňa Rapid life. Nútená správkyňa vypočítala, že na vyplatenie klientov chýba približne 20 miliónov eur! Poisťovňa je pritom prísne regulovaný subjekt. Zákon o poisťovníctve má 181 strán, eurosmernica s príznačným názvom Solventnosť II ďalších 155. Cieľom je, aby sa klient neocitol v problémoch. Nová legislatíva pritom, paradoxne, uvoľnila vedeniu poisťovne ruky. Dobrovoľne si zvolili ukončovanie činnosti, čím sa vyhli nielen prísnejším pravidlám, ale regulátor nad nimi stratil časť kontroly. (Kačalka 2017a)

Kuriózne je, že o problémoch Rapidu sa začalo hovoriť už v roku 2007. Kontrola zo strany Národnej banky Slovenska odhalila, že pri získaní licencie, ktorú jej v roku 1997 udelil vtedajší regulátor - ministerstvo financií, urobila poisťovňa matematickú chybu a vybrala nižšie poisťné. Aj po medializácii problémov však uzatvárali Slováci nové zmluvy, respektíve poisťovní nechali spravovať svoje peniaze, a to až kým nedozvedeli, že zrejme žiadne nedostanú.

Prípado jasne potvrdzuje informačnú asymetriu. „Považujeme ju za prirodzenú. Nie je trhovým zlyhaním, ktoré treba napraviť reguláciou,“ tvrdí Artimová (2015 s. 31). Ako sa ďalej odvoláva na The Market for Lemons od Georga Akerlofa, kľúčovým bodom jeho štúdie je, že informačná asymetria vedie k vytvoreniu trhových a netrhomých inštitúcií, ktoré uľahčia certifikovanie kvality, a teda že ekonomický subjekt má silnú motiváciu vyrovnáť sa s nepriaznivými účinkami informačnej asymetrie (tamtiež, s. 32).

V kontexte tohto tvrdenia je dôležité podotknúť, že v prostredí, kde politici hovoria o silnom sociálnom štáte, je motivácia vyrovnáť sa s informačnou asymetriou slabšia – ľudia sú menej ostražití. Vedci predpokladajú, že keby sme žili niekoľko generácií v kozme, zásadne by sa zmenili naše nohy. Zakrpateli by, lebo ich v bezťažovom stave nepotrebujeme. Iné to nebude ani s mozgom. Vďaka čoraz silnejšej ochrane spotrebiteľa si náš rozum zvyká na luxus vegetovať v útlme. (Kačalka, 2015).

Vo všeobecnosti by sa mal trh s nedokonalosťami vysporiadať. Teória efektívneho trhu predpokladá, ako si ukážeme na príklade investorov, že sú racionálni, a že racionálne oceňujú i cenné papiere. Pokiaľ vôbec existujú i iracionálni investori, ich transakcie sú náhodné a navzájom sa vyrušia. Za tretie, v prípade, že by iracionálni investori boli iracionálni navzájom podobným spôsobom, ich vplyv je vyvážený racionálnymi účastníkmi trhu realizujúcimi arbitráž a tým sa eliminuje vplyv iracionálnych investorov na cenu (Gladiš, 2005, s. 12).

Také jednoduché to však nie je. Už dnes platí, že skresľujúcich faktorov je pomerne veľa a dosah nie je bezvýznamný. Na informačnú asymetriu a zlyhania v rozhodovaní sa zamerali výskumníci z banskobystrickej Univerzity Mateja Bela a Inštitútu sporenia a investovania. V rámci experimentu z behaviorálnej ekonómie medzi študentmi práva a ekonómie sa zamerali vplyv stádovitosti či preťaženia voľby a to na príklade dôležitého výberu doživotnej renty z druhého piliera. V jednom z experimentov dostali účastníci objektívne kritériá, no úlohou agenta – učiteľa bolo naviesť študentov na „suboptimálnu“ odpoveď. Čo sa mu aj podarilo. Viac mu dôverovali študenti, ktorých učí. Medzi ekonómami dosiahol úspešnosť vyše 50 percent. V prípade poslucháčov práva zmanipuloval len 28 percent (Malíček, 2014). Žijeme v prostredí, kde viac dôverujeme ako overujeme.

Záver

Miera regulácie (nielen) vo finančnom sektore dosahuje najvyššie hodnoty od chvíle, keď si Slovensko povedalo, že nedostatok základných tovarov má vyriešiť slobodný trh. A hoci firmy majú oficiálne možnosť vyjadrovať sa v pripomienkovom konaní k legislatívnym návrhom a predkladatelia povinne posudzujú vplyv na podnikateľské prostredie, neplatí to automaticky.

Častým spôsobom obchádzania sú poslanecké návrhy. Práve takto sa banky dozvedeli až z rokovania parlamentu, že poplatok za predčasné splatenie hypotéky mimo refixácie bude ohraničený na jedno percento. Pôvodný návrh pritom hovoril o nároku na oprávnené náklady, tak to navrhovala aj eurosmernica. Keďže pre ďalšie zásahy sú úvery na bývanie dôležitým biznisom, dopady boli viac než len kozmetické. Navyše, ako sme si ukázali v kapitole „Ako klient dopláca na ochranu“, prínos pre spotrebiteľa je často sporný.

Podľa často citovaného výroku Winstona Churchilla považuje časť populácie súkromné podnikanie za dravého tigra, ktorého treba zastreliť. Iní sa naň pozerajú ako na kravu, ktorú treba podojiť. Len hŕstka však vidí podnikateľa takého, aký naozaj je - silný kôň, ktorý ťahá celý vozík. S istou dávkou ďalšieho zveličenia môžeme v slovenských podmienkach hovoriť o vždy čerstvo navarenom predvolebnom guláši z najlepších kúskov tigrieho, hovädzieho a konského mäsa. Ak sa minie, tak si na trhoch požičiame nové zvieratá.

Sebaprezentácia vlády ako jedinej entity schopnej postarať sa o obyvateľov podporuje pasivitu a prehlbuje informačnú asymetriu. Štát pritom (verme, že neúmyselne) zanedbáva úlohy, v ktorých je oveľa viac potrebný. V prvom rade je to nízka vymožiteľnosť práva, ktorá

komplikuje samostatne uvažujúcim jedincom domáhať sa ochrany pred podvodným konaním menej seriózných finančných inštitúcií. Aj Hayek (2002, s. 123) upozorňuje, že konkurenčný systém nemôže fungovať bez účinne vymáhaného a rozumne zostaveného právneho systému.

Rovnako ukázkovým príkladom zlyhania štátu u nás je nízka úroveň finančnej gramotnosti. Štát si uzurpoval právo hovoriť do obsahu vzdelávania, no praktický prínos je len nízky.

Ako pritom Hayek (2002, s. 125) varoval, akonáhle mala v Európe vláda pod priamou kontrolou veľkú časť spoločenských aktivít, musela ľuďom vysvetliť, k akým cieľom by sa tieto činnosti mali použiť. „To by bolo treba prejsť od obyčajnej kontroly našich materiálnych aktivít ku kontrole našich ideálov a presvedčenia.“

De Soto v podobnom kontexte v súvislosti s nástupom totalitných režimov v prvej polovici minulého storočia upozornil, že v Európe kapitalizmus evidentne nefungoval správne, keď ho vo väčšine krajín porazil fašizmus alebo komunizmus. Zároveň tvrdí, že až po druhej svetovej vojne, ktorá bola zapríčinená skôr ekonomickými než nacionalistickými dôvodmi, sa podarilo nastoliť správny model kapitalizmu. (Nídr, 2008).

Súčasný kapitalizmus však čelí trendu početných socialistických zásahov. A v národných parlamentoch členských štátov sa zasa čoraz viac objavujú populistickí a antisystémoví politici. Na Slovensku je to vrátane extrémistickej ĽSNS. Pokusy hovoriť ľuďom, ako žiť, tak zdá sa, smerujú k volaniu po pevnej ruke. No rozhodne nie tej, akú mal na mysli Adam Smith.

Použitá literatúra

ARTIMOVÁ, Miroslava. 2015 Teoretické a metodologické východiská súčasnej regulácie bankových úverov a návrhy zmien do budúcnosti – dizertačná práca. 157s. Bratislava: Národohospodárska fakulta Ekonomickej univerzity.

GLADIŠ, Daniel. 2005. Naučte se investovat. 174 s. Praha: Grada. ISBN 80-247-1205-9.

GREENSPAN, Alan. 2007. Věk turbulencí – Dobrodružství vě světě globální ekonomiky. Praha: Frangment, 552 s. ISBN 978-80-253-0755-7.

HAYEK, Friedrich August – Kresge, Stephen – Wenar Leif. 2002. Autobiografické rozhovory. 180. s Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-86598-16-0.

KAČALKA, Ľuboslav. 2015. Boh ochraňuje pred ochranou. In: Trend, 10/2015. s. 3. Dostupné online: <https://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2015/cislo-10/boh-ochranuj-pred-ochranou.html>

KAČALKA, Ľuboslav. 2016. Mínus ďalšia banka. In: Hospodárske noviny. Dostupné online: <http://komentare.hnonline.sk/komentare-hn/883229-minus-dalsia-banka>

KAČALKA, Ľuboslav. 2017a. Poslušne hlásim, poistil som sa a nemám nič! Dostupné online: <http://komentare.hnonline.sk/komentare-hn/997595-poslusne-hlasim-poistil-som-sa-a-nemam-nic>

KAČALKA, Ľuboslav. 2017b. V politike ma nevidíte, nie je to nič, čo by ma lákalo. In: Hospodárske noviny. Dostupné online: <http://slovensko.hnonline.sk/1040553-v-politike-ma-nevidite-nie-je-to-nic-co-by-ma-lakalo>

KERN, Miroslav. 2010. Herci: Chcete sa zbaviť detí? Voľte Fica!. Dostupné online: <https://domov.sme.sk/c/5405031/herci-chcete-sa-zbavit-deti-volte-fica.html>

KOMÍNKOVÁ, Zora. 1993 „Friedman versus Keynes?“ v optike sporu o hospodársku politiku transformácie. 45 s. Bratislava: Ústav ekonomickej teórie SAV. ISBN 80-7144-007-8.

MALÍČEK, Maroš, ŠEBO, Ján. 2014. O iracionalite investorov. In Sporenie a investovanie, 03/20014 a 04/2014. Dostupné online: <http://sporenieainvestovanie.sk/casopisy/>

NBS – Národná banka Slovenska. 2017. Správa o stave a vývoji finančného trhu za prvý polrok 2017. Dostupné online: <http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=26907>

NÍDR, Tomáš, 2008. Neexistuje lepší systém než kapitalizmus, říká ekonom Hernando de Soto. Idnes.cz. Dostupné online: https://zpravy.idnes.cz/neexistuje-lepsi-system-nez-kapitalizmus-rika-ekonom-hernando-de-soto-1mr-/zpr_archiv.aspx?c=A080620_133534_kavarna_bos

ÓDOR, Ľudovít, 2009. Krízonómia z nadhľadu. Bratislava: Trend Holding, 203 s. 987-80-89357-03-1.

SCHMÖGNEROVÁ, Brigita. 2016. Kniha o vládnutí. Bratislava: Veda, 1111 s. ISBN 978-80-224-1496-8.

SOTO, Hernando de. 2000. The Mystery of Capital – Why Capitalism Triumphs in the West and Fails Everywher Else. 275 s. New York: Basic Books. ISBN 13 978-0-465-01615-0-0.